

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 51 hallituksen esityksestä laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta

Eduskunta on 8 päivänä joulukuuta 1992 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 337 laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina vanhempi hallitussihteeri Hannu Hakkola sosiaali- ja terveysministeriöstä, budjettineuvos Pertti Tuhkanen valtiovarainministeriöstä, osastopäällikkö Kaarina Ronkainen ja osastopäällikkö Antti Arola kansaneläkelaitoksesta, asiamies Pekka Piispanen Suomen Työntantajain Keskusliitosta edustaen myös Työttömyyskassojen Keskuskassaa, työvoimapolitiittinen asiamies Martti Huttunen Liiketyöntantajain Keskusliitosta, tutkimussihteeri Mirja Janérus Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöstä, pääsihteeri Seppo Junttila Suomen Teknisten Toimihenkilöjärjestöjen Keskusliitosta, toimitusjohtaja Juhani Talonen Työttömyyskassojen Keskusjärjestöstä, asiamies Leena Myllymäki Suomen Teollisuustoimihenkilöiden Liitosta sekä varapuheenjohtaja Juhani Rantanen ja hallituksen jäsen Marita Roivas Valtakunnallisesta työttömien toimikunnasta.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan työttömyyspäivärahan saamiseen rajoituksia ajalta, jolta työnantaja maksaa sopimuksen tai muun järjestelyn perusteella työsuhteen päättyessä korvausta henkilölle. Yritystoiminnasta saatu työtulo sekä kotihoidon tuen perusosa ja sisaruskorotus otettaisiin myös huomioon päivärahaa vähentävänä tekijänä. Lainmuutoksesta aiheutuisi valtiolle noin 325 miljoonan markan säästö vuonna 1993. Esitys liittyy valtion talousarvioesitykseen vuodelle 1993 ja laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1993 alusta.

Helsingissä 15 päivänä joulukuuta 1992

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Skinnari, varapuheenjohtaja Taina ja jäsenet Ala-Harja, U. Anttila, Antvuori (osittain), Hiltunen, Hurskai-

Valiokunta pitää tärkeänä, että työttömyyden aikana saadut tulot vaikuttavat oikeudenmukaisesti työttömyyspäivärahaan. Tästä syystä on seurattava irtisanomisen yhteydessä maksettujen etuuksien ja pääomatulojen merkitystä sekä sivutulujen oikeaa tasoa työttömyyden aikaisen toimeentulon kannalta. Osaeläkkeen tarkoitus on taata osa toimeentulosta, mikä on otettava huomioon myös työttömyysturvaa järjestettäessä.

Lasten kotihoidon tuen huomioon ottaminen päivärahaa vähentävänä ei ole tarkoituksenmukaista, koska kyseessä on perhe-etuus. Sen vaikutukset perheiden toimeentuloon erityisesti yksinhuoltaja- ja kahden työttömän perheessä tulee selvittää.

Valiokunta edellyttää hallituksen selvittävän, johtaako kotihoidon tuen perusosan ja sisaruskorotuksen huomioon ottaminen työttömyysturvan päivärahaa vähentävänä kohtuuttomiin tilanteisiin ja toimeentulotuen tarpeeseen, sekä ryhtyvän asian vaatimiin toimenpiteisiin. Lisäksi hallituksen on pikaisesti ryhdyttävä lainsäädäntötoimenpiteisiin, jotta työvoimapolitiittisessa aikuiskoulutuksessa olevien henkilöiden lasten päivähoidon asemesta saama lasten kotihoidon tuki ei vaikuta alentavasti heidän koulutustukeensa.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Näin ollen valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana.

nen, Kauppinen (osittain), Kemppainen, Kuittinen, Muttilainen, Nordman, O. Ojala, Perho-Santala, Puhakka, Puisto ja Stenius-Kaukonen.

Vastalauseita

I

Hallituksen esitys n:o 337 merkitsee sitä, että oikeutta työttömyyspäivärahan saantiin rajoitetaan ajalta, jolle voidaan jaksottaa tietty työsuhteen päättyessä maksettu korvaus. Samalla ehdotetaan, että yritystoiminnasta saatu työtulo ja kotihoidon tuen perusosa ja sisaruskorotus otetaan huomioon päivärahaa vähentävänä.

Julkisessa keskustelussa on syntynyt kuva, jonka mukaan erorahanluonteisissa etuuksissa olisi kyse joistakin poikkeuksellisista ja epäoikeutetuista etuuksista. Kuitenkin kyse voi olla myös yritysten joukkoirtisanomisten yhteydessä työmarkkinaosapuolten kanssa sovitusta järjestelystä, jolla rakennemuutoksen seurauksia lievennetään. Tällaisten korvausten yhteensovittaminen voi johtaa siihen, että tarvittaviin henkilöstön vähentämiin ei pystytä jatkossa yhtä kivuttomasti kuin nyt. Siksi lakiehdotuksen 5 §:ään liittyen katsomme, että työnantajan maksettavaksi tuomittua tai vakiintuneen työmarkkinakäytännön mukaisesti sovittua vahingonkorvausta taikka sitä vastaavaa hyvitystä tai korvausta ei yhteensovitettaisi työttömyysturvan kanssa.

Kotihoidon tuen yhteensovitus työttömyysturvan kanssa johtaa näin toteutettuna tilanteeseen, jossa yhteensovitus koskee vain sellaisia perheitä, joissa molemmat vanhemmat ovat työttömiä tai työvoimapolitiisessa aikuiskoulutuksessa, sekä yksinhuoltajia. Perheessä, jossa toinen vanhemmista on työssä ja toinen työttömänä, voidaan kotihoidon tuki maksattaa työsikäyväälle puolisolle, jolloin työtön puoliso saa työttömyysturvansa vähentämättömänä. Mielestämme kahden työttömän tai yhden huoltajan kotitalouksien etuuksien leikkaaminen ei ole perusteltua.

Hallituksen esityksessä on toinenkin kummallisuus. Vain yritystoiminnasta saadut työtulot vähentävät työttömyysturvaa. Katsomme, että sama periaate olisi ulotettava myös pääomatuloihin, varsinkin kun pääomatulot ovat hyvin kevyesti verotettuja työtuloihin nähden. Toimeentulon tarpeen kannalta ei ole väliä, onko käteen saatu markka työ- vai pääomatuloa.

Edellä esitetyn perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Laki

työttömyysturvalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
(poist.)

muutetaan 24 päivänä elokuuta 1984 annetun työttömyysturvalain (602/84) 5 §:n 1 momentin 13 kohta, sellaisena kuin se on 30 päivänä joulukuuta 1991 annetussa laissa (1692/91), sekä lisätään 21 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 28 päivänä joulukuuta 1990 annetulla lailla (1365/90), uusi 4 momentti seuraavasti:

5 ja 21 §
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulosäännös
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 15 päivänä joulukuuta 1992

Jouko Skinnari
Virpa Puisto

Kyllikki Muttilainen
Sinikka Hurskainen

Ulla Anttila

II

Esityksessä ehdotetaan työttömyysturvalakia muutettavaksi siten, että työttömyyspäivärahaan ei henkilöllä olisi oikeutta siltä ajalta, jolle hänen työnantajalta sopimuksen tai muun järjestelyn perusteella työsuhteen päättyessä saamansa korvaus voidaan jaksottaa henkilön vakiintuneena pidettävän palkan perusteella. Esitykseen sisältyy myös yritystulon ja kotihoidon tuen perusosan ja sisaruskorotuksen huomioon ottaminen päivärahaa vähentävänä tulona.

Perustelujen mukaan leikkausten kokonaisuusvaikutus on 595 miljoonaa. Tästä ansioturvan osuus on 515 miljoonaa ja perusturvan osuus 80 miljoonaa. Valtionosuus säästöistä olisi 325 miljoonaa markkaa.

Mietintöön sisältyvä esityksen muutos työttömyysturvalain 5 §:n 1 momentin 13 kohtaan muuttaa säännöksen kuulumaan seuraavasti:

”Työttömyyspäivärahaan ei ole oikeutta henkilöllä:

13) siltä ajalta, jolta hänellä on oikeus saada työnantajalta lain tai työehtosopimuksen taikka työsopimuksen mukaista irtisanomisajan palkkaa tai sitä vastaavaa korvausta *taikka jolle ajalle hänen muun sopimuksen tai järjestelyn perusteella työnantajalta saamansa taloudellinen etuus, lukuun ottamatta työnantajan järjestämää tai hankkimaa koulutusta, voidaan jaksottaa henkilön vakiintuneena pidettävän palkan perusteella.*”

Käytännössä näissä korvauksissa (säännöksen kursivoitu osa) on kysymys työntekijäjärjestöjen ja työnantajien välisistä irtisanomiseen ja lomautuksiin liittyvistä sopimuksista, joilla työntekijöille maksetaan rahallinen korvaus irtisanomisen aiheuttamista haitoista ja joita ilman asianomaiset irtisanomiset tulisivat riita-asioiden oikeudenkäynnin kohteeksi. Näissä tapauksissa neuvottelujen kohteena on työntekijöille maksettava hyvitys, jota työnantajapuoli ei hyväksyisi oikeudenkäynnissä vahingonkorvauksiksi.

Lain muuttaminen siten kuin mietinnössä esitetään johtaa siihen, että järjestöjen väliset neuvottelut käyvät tarpeettomiksi ja asiat saatetaan suoraan tuomioistuimien ratkaistavaksi. Asiantuntija-arvion mukaan tämä lisäisi työoikeusjuttujen määrää ja lisäksi ruuhkaa alioikeuksissa. Esityksen perusteena olevaa valtiontalouden säästöä ei saataisi, koska oikeushallinnon kulut tulisivat kasvamaan.

Tyypillisesti näillä korvauksilla työntekijäjärjestö hankkii mittavissa yritysten uudelleenorganisointitilanteissa rahakorvausta, joilla helpotetaan irtisanovan tai lomauttavan yrityksen työntekijöiden kouluttautumista ja uudelleensijoittumista. Lain 5 §:n 1 momentin 13 kohdan esitetty muutos aiheuttaa sen, ettei näitä voimavaroja kyetä käyttämään tarkoitukseensa. Tällainen muutos aiheuttaisi erityisesti työttömäksi joutuneille, keski-ikäen ylittäneille työntekijöille kohtuuttomia ongelmia.

Heikentäessään työttömien päivärahaetuutta 5 §:n 1 momentin 13 kohdassa esitetyllä tavalla esitys puuttuu omalta osaltaan kansakunnan koulutusresursseihin, samalla kun vielä kaikuvat eduskunnan juhlaistunnon hurskaat puheet koulutuksen merkityksestä uuden taloudellisen nousun lähteenä. Elävässä elämässä aikuiskoulutuksen etuuksia heikennetään kaikilla tasoilla.

Esityksen sisältämät säästöt kohdistuvat useimmissa tapauksissa työmarkkinoilla niihin ihmisiin, jotka työttömyyspäivärahan lisäksi tarvitsevat kipeästi puheena olevat korvaukset parantaakseen mahdollisuuksiaan palata työelämään.

Hyväksymme sinänsä esityksen 21 §:ään sisältyvän muutosehdotuksen, jonka mukaan jos työtön henkilö aloittaa yritystoiminnan tai jos hän jatkaa aikaisemmin harjoittamaansa yritystoimintaa täyttäen muutoin lain mukaiset työttömyyspäivärahan saamisen edellytykset, tulisi työttömyyspäivärahaa maksettaessa ottaa huomioon yritystoiminnan tulot.

Sen sijaan emme voi hyväksyä sitä, että laista kumotaan 27 §:n 1 momentin 14 kohta. Kumominen johtaisi siihen, että työttömyyspäivärahasta vähennettäisiin lasten kotihoidon tuki. Myös työvoimapolitiitissa aikuiskoulutuksessa olevien koulutukset on sidottu työttömyysturvaetuuksiin. Muutoksesta seuraisi automaattisesti, että myös kotihoidon tuen perusosa ja sisaruskorotus vähentäisivät osittain 750 markkaa ylittävältä osin koulutustukea. Tätä ei lainvalmistelussa ole otettu huomioon. Laki vaikuttaisi kaikkein kielteisimmin yksinhuoltajiin ja perheisiin, joissa molemmat ovat työttömiä. Valtiokunnan hyväksymä ponsi ei riitä epäkohdan poistamiseksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hylätään.

Helsingissä 15 päivänä joulukuuta 1992

Marjatta Stenius-Kaukonen

Outi Ojala

